

Zašlé zlato

(Pláč Jeremiášův)

Zjevení 2:5, Pláč 4:1-22

Martin Hýsek

13. ledna 2013

Při studiu Pláče vidíme, jak důmyslně je tato kniha napsaná. V každé kapitole prorok Jeremiáš dává zvláštní důraz na jednu myšlenku, ale zároveň jsou všechny kapitoly protkané základními tématy jako je bídny stav Církve a národa, soud Boží, nutnost pokání, očekávání na Hospodina a podobně. Církev je tedy všemi možnými způsoby vyučována a napomínána k tomu, aby pochopila, jak na tom je a co má dělat. Ve čtvrté kapitole je tématem porovnání současné bídy s dřívější slávou a požehnáním. Duch svatý připomíná Církvi, odkud klesla, a k čemu se má navrátit. Když Církev činila pokání, tak tomu vždy bylo s touhou navrátit se k dřívějšímu stavu. Reformátoři si nikdy nemysleli, že přichází s něčím novým, chtěli jen návrat k apoštolské víře. Ani po pádu Jeruzaléma Pán Bůh od Církve neočekává něco extra, ale „jen“ návrat ke stezkám starým. Záměr čtvrté kapitoly je tedy vyzvat izraelskou Církev, aby pomněla, odkud vypadla, činila pokání a první skutky. (**Zj. 2:5**) (**Pl. 4:1-22**)

Stejně jako kapitola 1 a 2 i zde Jeremiáše na začátek vyjadřuje údiv. „*Jak tě zašlo zlato!*“ Může to být myšleno buď v doslovném významu, což by ukazovalo na chrám, nebo v přeneseném, hovořícím o knížatech lidu a kněžích. Spíše se ovšem přikláním k první možnosti. Chrám byl chloubou a slávou Izraele, svědectvím o Boží přítomnosti. Byl obložen skutečně nejvýbornějším zlatem. Byl plně oddělený pro Hospodina, postavený ze svatých, pro tento účel oddělených kamenů, které se opracovaly předem. (1. Kr. 6:7) Jeho krása zašla, byla rozmetána. Pro každého zbožného Žida to byl těžko uvěřitelný pohled. Jaká bída to je, že zašla sláva a naděje v chrámu!

Tím to ovšem nekončí. Synové Sionští jsou jako nádoby hliněné, bezcenné, snadno rozbitelné a nepoužitelné pro svaté účely. Hovoří se zde asi o knížatech lidu. Měli být posvěceni, ceněni stejně jako zlato chrámu, ale jejich sláva přišla vniveč. I my máme být jakožto synové Božího Siona svatí, ceněnější nad zlato nejčistší. (2. Tim. 2:20-21) Jaká je to bída, když je Sion plný nádob hliněných a nemá již nádob zlatých! Jak velmi Církev upadla! Jak blahé to byly doby, kdy synové Sionští ještě stále byli jako zlato. Už to je ale pryč, hřích a soud je odnesl.

Když prorok hovořil o synech Sionských, zaměřil se dále na jejich smutný osud. Je docela těžké určit, které zvíře prorok myslí drakem. Jisté je, že je to savec. To slovo (tannin) je na některých místech přeloženo jako velryba. Možná tím myslel prorok kosatku, ale ty se na druhou stranu ve Středozemním moři alespoň dnes příliš nevyskytují. Termín se dá se přeložit také jako

šakal. I když to neumíme určit definitivně, s Matthew Poolem můžeme říci, že jde o nějakého surového dravce. Význam je takový, že i tento nelitostný dravec byl schopen živit svá mláďata, ale jeruzalémské ženy nedokázaly živit své děti, a jsou podobné sovám (nebo: pštrosům) na poušti, tzn. ptáku, který často svá vajíčka nechá opuštěná. Spolu s Kalvínem a Matthew Henrym se klaním k názoru, že zde nejde o záměrnou krutost matek, ale – jak to překládají králiční – výsledek nezbytnosti, z nedostatku. O krutosti matek se píše později. Výsledek je hlad nemluvnátek, kterým se nedostávalo mateřské mléko – proto jim žizní přilnul jazyk - i malých dětí (o tom jsme už také četli dříve, Pl. 2:11-12).

To vše prorok dává do kontrastu s dřívější prosperitou. Ti, kdo dřív jídali to nejlepší jídlo, nyní hladoví – stalo se to i těm nejlepším a nejvznešenějším. Církve, kterým bývalo kázáno to nejhutnější a nejvýživnější slovo, dnes často duchovně živoří zcela bez Božího slova. Ti, kdo měli to nejlepší oblečení, se válejí na hnoji (může to znamenat i to, že tam byli odhozeni jejich nepohřbené mrtvoly, jak píše někteří rabíni). Církve, které bývaly plné křesťanů plně oblečené v Pána Jezukrista, jsou nyní vystaveni špině hříchu. Největší požehnání a prosperita byly obráceny v největší bídu. Hřích přináší hrozný pokles a úpadek.

Církev si má uvědomit, jak hluboká je ta změna. Proto Jeremiáš říká, že její soud je horší než Sodoma. Záměr je Církev šokovat přirovnáním, aby se vzpamatovala. Podobně Izaiáš nazývá Izrael Sodomou. (Iz. 1:9-10) Lze to přeložit i tak, že přestoupení byla větší než přestoupení Sodomy, a nejlépe je asi zkombinovat obojí – hřích Izraele byl větší (protože na rozdíl od Sodomy byli varováni prorokem) a tedy i trest. Větší důraz ale vzhledem ke kontextu prorok dává na trest. Trest byl horší v tom, že přišel postupně (rok a půl obléhání) a jeho rány trvají. Zničení Sodomy bylo hrozné, ale alespoň v jednom okamžiku. Zničení Jeruzaléma bylo hrozné, a trvalo dlouho – a následky ještě déle. V devátém verši čteme něco podobného – lépe jest umřít mečem, ale Boží lid umíral hladem. Jak je hrozné, když Církev slyší, že je na tom hůř než Sodoma!

Dále prorok porovnává dřívější a současný stav Nazarejských. Někteří komentátoři si myslí, že tím nejsou myšleni Nazarejští podle řádu Mojžíšova zákona (Nu. 6), ale obecně významní a důstojní mužové, elita národa, podobně jako byl Nazarejským nazván Josef. (Gn. 49:26) Řekl bych, že důvody pro to, chápat Nazarejské zde jinak než podle Mojžíšova zákona nejsou zásadní. V každém případě zde Jeremiáš hovoří o tom, že soud zasáhl a převrátil slávu a krásu i těch nejlepších, nejposvěcenějších. Prorok Amos vyčítal lidu, že své Nazarejské napájeli vínem (Am. 2:12), aby je snížili na svou úroveň. Když si lidé neváží posvěcených a Pánu oddaných mužů a žen, protože jim jsou svědectvím, Pán Bůh jejich slávu a příklad odebere. Jak bylo pro Jeremiáše smutné se dívat na současný stav Nazarejských. Jejich krása byla zcela deformována a byli k nepoznání nejen ve tmavých rozích, ale i na veřejnosti. Dřívější úcta je ta tam. Hřích také ničí dřívější krásu a

posvěcenost k nepoznání. Dříve byli krásní, zdraví a silní, dnes jsou kost a kůže. Zkáza zasáhla i ty nejoddělenější. Jak hluboko klesla Církev, že i ti, co bývali nejoddanější a nejsvatější, jsou na tom vlastně stejně jako ostatní!

Jeremiáš dále popisuje již dříve zmíněnou hrůzu, že ženy vařily své děti. Byly to ženy lítostivé – jak vysvětluje Kalvín, prorok používá to slovo, aby ukázal, že samy o sobě nebyly ty ženy zbaveny všech přirozených citů vůči svým dětem, ale že Boží soud skrze hlad přivedl tyto ženy do takové duchovní slepoty a šílenství, že neviděly jinou možnost, než své děti sníst. Všelijak vypustil Hospodin prchlivost svou, ale tohle bylo možná nejhorší – že přivedl matky to takového stavu, že ve svém hladu už nedovedly normálně přemýšlet. Opět zde aspoň do určité míry máme srovnání s minulostí. Ty ženy nebyly původně bezcitné krkavčí matky, naopak, své děti milovaly. Boží soud je ale dovedl i k takovému hroznému činu. Vidíme neuvěřitelný úpadek, i co se týče vztahů a citů rodičů k dětem. *„I zdaliž se může zapomenouti žena nad nemluvnátkem svým, aby se neslitovala nad plodem života svého?“* (Iz. 49:15) Vidíme, že nakonec se v Církvi děly věci, o kterých se ani mezi pohany nejmenuje.

Už dříve jsem hovořil o tom, že hřích přivede následky a věci, které by si dřív nikdo neuměl představit a nikdy by si nepomyslel, že by se mohly stát. *„Králové země i všickni obyvatelé okršlku světa nikoli by neuvěřili, by měl byl vjíti protivník a nepřítel do bran Jeruzalémských.“* Jeruzalém byl dobře opevněn (zvláště od dob Uziáše) a strategicky umístěn, a Pán Bůh sám ho chránil, proto si nikdo – ani pohané – neuměl představit, že by nepřítel mohl do něj vejít. Přesto se tak stalo, a to proto, že Hospodin ve svém hněvu *„zapálil oheň na Sionu, kterýž sežral základy jeho.“* Kdyby tak neučinil, nebylo by dobytí možné, ale *„před rozhněváním jeho kdo ostojí? A kdo se postaví proti prchlivosti hněvu jeho?“* (Na. 1:6) Jak píše Kalvín, když se stane něco neuvěřitelného, buď jsme neobyčejně hloupí, nebo musíme být pohnuti a zasaženi. Prorok zde opět předkládá lidu, jak hrozně upadli od dřívějšího stavu a jak hrozně je hřích a soud zasáhl; dříve byli v naprostém bezpečí, nebylo myslitelné, aby jejich hradby padly (to chápali dokonce i nepřátelé), ale tyto doby slávy a bezpečí jsou pryč. Hřešíme-li, nakonec i naše největší jistoty selžou a nebudou nám ku pomoci.

Když Jeremiáš dostatečně vylíčil hrozný úpadek, zaměřuje se trochu více na konkrétní příčiny a poukazuje na hřích proroků a kněží. (v. 13nn) Jistě, hřešil celý národ a Církev, ale tito s tím nic neudělali, naopak to podpořili. Za odpadnutí a apostázi vždy nese největší zodpovědnost kazatelna. Posluchači se na to na druhou stranu nemohou vymlouvat – ani zde Jeremiáš nechce ukonejšit obyčejný lid, že oni za nic nemohou, to vše kněží a proroci. V Jeremiáši 5:31 čteme: *„Proroci prorokují lživě, a kněží panují skrze ně, a lid můj miluje to.“* Jednoduše jen ukazuje na jednu z hlavních příčin. V druhé kapitole čteme, že proroci neodkrývali nepravosti; zde čteme, že hřešili s kněžími sami (což byl ostatně asi důvod, proč ty nepravosti neodkrývali). Prolévali krev

spravedlivých – nejspíše je tím míněno pravých proroků Hospodinových. Nasadit do Církve falešné proroky a kněze, kteří by hubili a vystrnadili pravé služebníky Boží, je nejefektivnější ďáblova strategie, jak ji zničit.

Proroci a kněží spadli ve svém hříchu do naprosté duchovní slepoty. „*Toulali se jako slepí po ulicích, káležíce se ve krvi, kteréž nemohli se než dotýkati oděvy svými.*“ (v. 14) Krev, kterou prolili, a hřích, do kterého zavedli národ, byl všude, nebylo již možné se mu nějak vyhnout, nebylo již možné se neznečistit. Apostáze v Církvi často dosáhne takové míry, že v ní nelze zůstat a nebýt poskvrněn hříchem, i kdyby se člověk snažil sebevíc. Volali na ně: Nečistí, nečistí, ustupte. To měli sami volat malomocní. (Lv. 13:45) Zde však nevolali znečištění proroci, ale volalo se na ně, aby ustoupili. Jejich nečistota byla naprosto zjevná. „*Některých lidí hříchové prvky zjevně jsou, předcházející soud.*“ (1. Tim. 5:24) Volalo se na ně, ať ustoupí, a ustoupili, což byli nuceni učinit, ale nejen to, odešli a „rozlezli se“ do zajetí bez naděje na návrat, což chápali dokonce i pohanští národové. Jak píše Kalvín, v těchto verších tedy jde o to, že proroci a kněží zcela a úplně znečistili město a pro své vlastní znečištění byli vyhnáni do zajetí, a nebylo pro ně možné se vrátit.

Verš šestnáct není pokračování toho, co říkali pohané, ale komentář proroka. V předchozím verši jsme četli, že se nevěrní proroci dostali do zajetí, nyní čteme, že tak učinil Hospodin sám ve svém hněvu. Pohané říkali, že tito se nenavrátní do svých původních domovů, a prorok to potvrzuje, že na ně Pán Bůh již nepohlédne. Kněží a starší lidu nevedli národ k pokání a k Hospodinu, ale sami vršili hřích na hřích. Za trest je Hospodin vydal do ruky nepřátel, kteří na ně neberou ohled, kněz nekňez, starý mladý. Židé by k nim možná přes všechn hřích přistupovali ještě opatrně a brali by v úvahu jejich vznešené postavení, ale pohané nikdy. Hřích kněží vedl k tomu, že všechnu důstojnost svého postavení v zajetí ztratili.

Sedmnáctý verš se spíše obrací do minulosti. V době pádu Jeruzaléma už Židé asi pochopili, že z Egypta žádná pomoc nepřijde. Ovšem v minulosti se Církev místo navrácení k Hospodinu obracela k marným nadějím a spoléhala na pomoc zejména z Egypta, která nemohla přijít, na národ, který nemohl vysvobodit. Vyhlíželi zbytečně (to je význam toho „až do ustání očí“). Zde je předložena druhá příčina pádu. Spoléhání se na svět, jeho praktiky a moudrost nikdy nevede k očekávaným výsledkům a je to hřích, který se Církvi vždy vymstí.

V prvních dvanácti verších Duch Svatý vede Církev (i když nikoliv výhradně) k tomu, aby rozmyšlela a porovnávala dřívější slávu a současnou bídu, aby si uvědomila, jak skončila a odkud vypadla. Následně se dává důraz (opět nikoliv výlučně) na příčiny – hříchy kněží a proroků, a spoléhání se na Egypt místo na Hospodina. Nyní popisuje výsledek, tedy zkázu skrze nepřátelské Kaldejce při dobytí Jeruzaléma. Šlakuji kroky naše – to znamená, stopují jako lovci, ale jsou rychlejší než orlice. Kalvín píše, že lidé si mysleli, že Babylon je příliš daleko, že Kaldejci

nepřijdou, protože cesta je pro armádu příliš složitá. Oni ovšem přišli a to velmi rychle. Lid jim nemohl uniknout ani ve městě – „*ani po ulicích našich choditi nemůžeme*“ – ani mimo něj – „*po horách stihají nás, na poušti zálohy nám z dělali*“ – tak byl nájezd intenzivní, zejména když probořili hradby.

Přišel konec jejich občanského soužití, konec státu, konec království – neunikl ani král (Sedechiáš). Je nazýván dýcháním chřípí našich, protože, jak píše Kalvín bez svého krále – hlavy národa – byl lid jako zmrzačené a neúplné tělo. Král z Davidovy linie byl reprezentant lidu a nadějí do budoucna pro zaslíbení dané Davidovy, že z něj vzejde Mesiáš, Spasitel národa i celého světa. (2. Sam. 7) Tato jejich naděje byla vzata do zajetí (a nejen ledajakého, jak Sedechiáš, tak Jekoniáš, který byl předkem Pána Ježíše, byli vrženi do temných kobek). O králi říkali: „*V stínu jeho živi budeme mezi národy,*“ a skutečně, král, pokud byl zbožný a oddaný Hospodinu, byl přeci jen zárukou Boží dobré vůle. Když vládli dobří králové, Hospodin prokazoval lidu dobrodiní, i když na tom samotný národ nebyl duchovně zrovna nejlíp. V konečném důsledku byl král ovšem jen typem Mesiáše, který je tím pravým Pomazaným (Mesiášem) a v jehož stínu budeme skutečně živi, a to navěky. Nicméně zde tyto naděje v krále naprosto selhaly – Sedechiáš nezachránil ani sebe a ani své syny, natožpak někoho ze svých poddaných. Židé v něj doufali marně.

Na závěr prorok otevřeněji rozebírá to, o čem jsme hovořili ke konci 3. kapitoly, že je velký rozdíl mezi tím, když Hospodin trestá Svůj lid a když trestá ty, kdo jsou mimo smluvní společenství. Když nejdříve Jeremiáš náležitě vylíčil Církvi její ubohý stav v porovnání s dřívější slávou, předložil příčiny a důsledky, tak nyní pro povzbuzení Židů, kteří byli ničení utrhaním a posměšky nepřátel, činí pohružku Idumejským, tedy potomkům Ezau, kteří se také podíleli na ničení Jeruzaléma, ovšem z čisté pomstychtivosti a bezbřehé nenávisti vůči vyvolenému národu; také vedle napomínání utěšuje Izrael vyhlídkou na budoucí Hospodinovo smilování. V této kapitole Jeremiáš nepředkládá vzor modlitby, protože celá 5. kapitola je modlitbou.

„*Raduj se a vesel se, dcero Idumejská, kteráž jsi se usadila v zemi Uz.*“ Výzva k radosti je ironická, nebo spíše výhrůžná. Jen se teď raduj, ale uvidíš, že sama skončíš stejně a ještě hůř. Budeš pro své hříchy pít kalich Hospodinova hněvu (častá fráze v Písmu), opiješ se jím a odhalíš jako Noe (Gn. 9:20-21) – tvé hříchy a bezbožnost budou všem viditelné. „*Jednoho každého dílo zjeveno bude*“ (1. Kor. 3:13), proto i zde čteme „*odkryje hříchy tvé.*“ Jak píše John Gill, 'když Pán Bůh odpouští hříchy, je řečeno, že je příkrývá (Př. 10:12, 1. Pt. 4:8), když je trestá, odkrývá je'. Idumejští se budou radovat jen krátce. „*Běda vám, kteříž se nyní smějete, nebo kvíliti a plakati budete.*“ (Lk 6:25) Proto každý, kdo nepatří do společenství Božího vyvoleného lidu by měl vynaložit všechnu snažnost, aby utekl z Idumeje a v Kristu se připojil ke smluvnímu společenství duchovního Izraele. Idumejští nemají žádnou naději.

Boží lid je na tom opačně. Ano, nyní je přísně trestán a kárán, ale nebude tomu tak navěky. Kázeň má stanovenou míru a dobu (konkrétně 70 let – Jr. 29:10) a pak se Hospodin k lidu opět skloní a podle Svého zaslíbení jim dá se navrátit. (Dt. 30:1-3) Nezůstanou v zajetí déle, než je nutné. Pokud si Církev uvědomí, jak hrozně upadla, jak opustila svou dřívější slávu a čistotu, pokud pochopí příčiny a uvidí důsledky a bude ze všeho činit pokání, bude mít naději do budoucna. Kéž se Pán smiluje i nad Církví v Čechách, aby tak učinila.

Na závěr se chci ještě na základě Pláče zamyslet nad otázkou probuzení české Církve. Ano, na prvním místě musíme zdůraznit, že probuzení je Boží svrchované rozhodnutí a záleží na Jeho nekonečné milosti, jestli jej dá či nikoliv. Nicméně při studiu Pláče jsem o tom přemýšlel a na základě této knihy musím říct, že šance jsou vsutku pramalé. Samozřejmě, Pán Bůh nezávisí na našem hodnocení a může ve své svrchované moci učinit ty nejnepravděpodobnější věci. Vzhledem k tomu, že Církev zde však nechce vidět a nejspíš není ochotna přijmout v plnosti Boží cestu návratu, to ovšem vypadá velmi špatně, přes všechny výzvy k modlitbám za probuzení a přes všechny možné akce a touhu mnohých lidí.

Všimněme si, že Jeremiáš nikde nevyzývá lid, aby se prostě modlil. Jistě, modlitby jsou zcela nezbytné, ale prorok nechtěl, aby si Izraelci mysleli, že obnova národa a Církve je čistě otázka toho, jak moc se budou modlit. Proto si dává takovou práci, aby lidu vysvětlil jeho pravý stav (po lidsku bychom možná řekli, že tak činí až do omrzení, ale lidé jsou tak tvrdého srdce a ignorantní myslí, že jim je často nutné předkládat duchovní pravdy a realitu více než po lopatě). Než může Církev efektivně prosit o vylití Božího Ducha, musí pochopit svůj pravý stav, příčiny a důsledky, a vycházet z toho. Musí chápat, odkud vypadla, jaká bývala její sláva, a jaká je její bída. Dnes o víře předků v novoevangelikální církvi již skoro nikdo nic neví (a co teprve mezi charismatiky), natožpak aby chápal, jaký rozdíl je mezi Církví dneška a dřívějšíka.

Výzev k modlitbám a různých vizí probuzení (natožpak různých „proroctví“) je dnes více než dost. Lidé si zejména pod vlivem charismatiků s jejich touhou po zvláštních a intenzivních zážitcích představují, že probuzení je doba, kdy všechno jde jako po másle, lidé se obrací jak na běžícím pásu a všechno je skvělé. Popisy vizí často zmiňují „armády mladých lidí vydaných Kristu“ a celkově budí ve čtenářích dojem, že doba probuzení je doba plná adrenalinu. V myslích lidí je probuzení potřeba, aby začaly všechny evangelizační akce a koncerty konečně fungovat a aby všechno běželo hladčeji.

Probuzení je ve skutečnosti potřeba, protože Církev umírá (a to zdaleka nejenom tradiční církve plné starých lidí). Probuzení Církve v Čechách potřebuje, protože je její jedinou nadějí. Samozřejmě, nemluvím o probuzení v charismatickém, mluvím o tom, co popisuje Jeremiáš. Mluvím o návratu k hluboké znalosti Písma, nejen pár veršů, ale celé rady Boží (nevím o žádném

probuzení, ve kterém nehrála velkou a zásadní roli obnovená láska k Božímu Slovu, ale dnes se o tom moc nemluví). Mluvím o návratu ke stezkám starým, ke zbožnosti otců, k pravé důstojné bohoslužbě, k oddělenosti od světa. O tom, k čemu vyzývá izraelský národ Jeremiáš. Církev dnes potřebuje to samé. Dokud tak neučiní, nelze dost dobře očekávat probuzení. Kéž se Pán smiluje nad námi i nad Církví v našem národě. Amen.